

Založení továrny

Šatovská továrna na keramiku byla založena roku 1873 stavebním podnikatelem Wolfgangem Jochemem, který se podílel na stavbě železniční tratě ze Šatova do Znojma. Wolfgang Jochem tehdy našel u cihelny v Šatově žárem slité cihly. Dal proto chemicky a pyrometricky prozkoumat zdejší hlínu a po obdržení příznivých posudků zde založil továrnu. Roku 1874 byla továrna dostavěna a tím se spustil i její provoz. Zpočátku se továrna zabývala pouze výrobou jednoduchých silničních a chodníkových dlaždic.

Továrna v rukou dvou významných architektů

Zmíněný zakladatel továrny Wolfgang Jochem nezůstal ve vedení továrny příliš dlouho. Rokem 1877 odprodal továrnu architektům Carlu Schlimpovi a Konrádu W. Hellwagovi, kteří ji dále společně vedli až do roku 1880. Později od roku 1880 zůstal ve vedení továrny pouze Carl Schlimp a postupným rozšiřováním výroby dovedl továrnu k velké prosperitě. Areál továrny se pod jeho vedením rozšířil o budovu kameninové dílny. Od roku 1881 tak začaly vznikat i glazované výrobky z odlévané kameniny, mezi které patřily velké zahradní vázy, nádoby na potraviny, hospodářská koryta, ale i komínové vložky, kameninové potrubí a další typově podobné výrobky. Rokem 1891 přibýlo do areálu továrny další výrobní oddělení, které zajišťovalo produkci mozaikové interiérové dlažby. Tato dlažba se stala velice oblíbená při dláždění chodeb, kuchyní a koupelen rodinných i bytových domů. K vidění je ale i v mnoha administrativních budovách a sakrálních stavbách. Továrna tuto dlažbu prováděla v nejrůznějších vzorech a barevných provedení. V několika případech lze v ornamentice vnímat i značný vliv secese.

Období největšího rozkvětu

V období let 1898–1914 probíhalo v továrně období největšího rozkvětu. Výroba se stále navyšovala a rozšiřovala se i nabídka produkovaného sortimentu. V reakci na navyšování výroby přibývaly i počty zaměstnanců. V této době měla továrna 600–700 zaměstnanců a ročně vyvezla až 2000 vagónů zboží. Pokračující prosperitě napomohla i přeměna podniku na akciovou společnost. Tou se továrna stala rokem 1898. Carl Schlimp při této příležitosti převedl podnik do rukou svého syna Carla Schlimpa mladšího. Nejen po ekonomické stránce továrna vzkvétala, rozvoj v této době zažívala i péče o zaměstnance. Vedení továrny ve prospěch zaměstnanců zahájilo v roce 1898 výstavbu dvoupodlažní továrenské restaurace. Rokem 1898 začala továrna ve větším měřítku produkovat nový druh sortimentu, obkladovou dlažbu. Zajímavostí je, že tato dlažba nepocházela z lokální suroviny, tedy z jílu, nýbrž z čistěného bílého kaolínu, který pocházel z nedalekého Únanova. Velmi významnou událostí z tohoto období se stala účast továrny na Světové výstavě v Paříži roku 1900. K této příležitosti byla v továrně vytvořena velká zahradní váza zdobená v secesním stylu. Její kopie dlouhá léta stávala v továrenské zahradě.

První světová válka a její vliv na činnost továrny

První světová válka, probíhající v letech 1914–1918, měla na chod továrny velmi negativní dopady. Továrna se dostávala do úpadku nejen z důvodu nízké poptávky, ale také z důvodu výrazného úbytku zaměstnanců. I navzdory nepříznivým podmínkám zůstala šatovská továrna v nepřetržitém, leč omezeném provozu.

Období první republiky a velké hospodářské krize

V následujících letech se továrně nedařilo o moc lépe. Období první republiky a velké hospodářské krize se v továrně vyznačovalo proměnlivým ekonomickým růstem a úpadkem. V důsledku velké hospodářské krize bylo propuštěno 400 zaměstnanců. Od roku 1933 však začala továrna opět prosperovat, a to tak že si mohla v roce 1935 opět dovolit zaměstnat tolik dělníků, aby dosáhla opět normálního stavu, tedy 300 dělníků.

Továrna v rukou říšského Němce

S blížící se druhou světovou válkou se však prosperita továrny začala opět zhoršovat. Továrna se ocitla v oblasti Sudet a musela čelit někdy až nespílitelným požadavkům ze strany nacistického režimu. To postupem času vedlo k neudržetelnosti provozu a k nucenému odprodeji továrny Hansi Heinrichu Rauovi. Průmyslník Hans Heinrich Rau byl říšský Němec a zároveň člen nacistické strany. Šatovskou továrnu na keramiku vlastnil až do osvobození Československa v roce 1945. Okamžikem, kdy byla továrna převedena do majetku Hanse Heinricha Raua, začíná budova i zařízení továrny chátrat. Hans Heinrich Rau totiž na pozemcích a v budovách továrny zřídil hospodářství a zelinářství. A následně v objektu zaměstnával na nucených pracích maďarské Židy a Poláky.

Poválečné obnovení provozu

Po druhé světové válce bylo několik let nejisté, kdo zchátralou továrnu dále povede. Nepřipadalo v úvahu, aby zůstala v držení Hanse Heinricha Raua. Výsledně byl tedy podnik znárodněn a v letech 1949–1958 byl přiřazen pod správu Moravských keramických závodů se sídlem v Rájci nad Svitavou. Válka zanechala v továrně nadozrlné škody, které bylo třeba napravit. Není tedy divu, že ihned po válce nebylo možné opětovně spustit provoz, ten byl zahájen až v roce 1949. Spuštěna však byla pouze výroba nejžádanějších chodníkových či průmyslových dlaždic. Chodníková dlažba se po válce opět těšila velké poptávce a byla vyvážena i daleko za hranice. O dlažbu mělo zájem například Švýcarsko, Island, Německo i bývalé státy SSSR.

Zařazení pod Poštorenské keramické závody

Od roku 1958 do roku 1993 továrna spadala pod Poštorenské keramické závody. Rokem 1973 se podařilo dokončit několik let plánovanou rekonstrukci továrny. I nová továrna měla za úkol výrobu tradiční šatovské chodníkové dlažby. Jedinou obměnou v produkci byla příležitostná výroba obkladových pásek a drobných keramických předmětů, které sloužily jako upomínková dekorace.

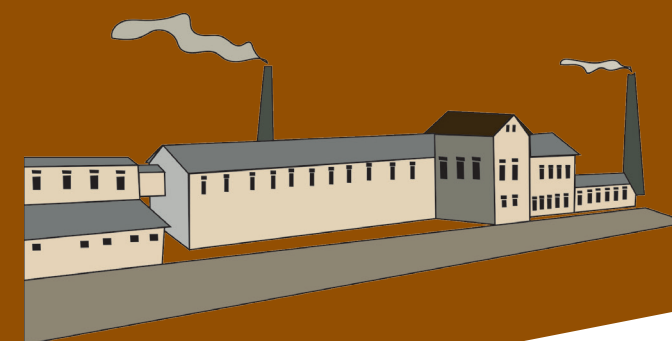
Nevydařená privatizace a zánik provozu

Po pádu komunistického režimu v Československu byl keramický podnik v Šatově postupně zprivatizován. Roku 1993 došlo k privatizaci Poštorenských keramických závodů, který byl od roku 1990 veden jako státní podnik. S tímto krokem došlo přirozeně i k privatizaci šatovské továrny na keramiku, která byla v roce 1994 odkoupena a převedena na společnost s ručením omezeným. Výroba v továrně pokračovala do roku 1998. Následně se stal její provoz neudržetelným a byl v důsledku nevydařené privatizace ukončen.

150 LET ŠATOVSKÉ TOVÁRNY NA KERAMIKU

(1873–2023)

expozič / die belichtung

14.7.2022 - UNTERETZBACH

30.7.2022 - RETZ

PKF-02-261

EVROPSKÁ UNIE

Po stopách šatovské továrny na keramiku

Turistický poznávací okruh skrz obce Šatov a Hnanice.

Vydejte se po stopách, které zanechala továrna v Šatově a v jeho okolí. Okruh si můžete užít pěšky, na kole i v běhu. Celková délka okruhu je asi 8 km. Při cestě vás čeká podívaná na dosud zapomenuté poklady Šatova. Nabízí se pohled na překrásnou mozaikovou dlažbu v kostele sv. Martina, továřenskou vilu a tři bytové domy, které byly postaveny pro zaměstnance továrny. Narazíte také na všechny dochované objekty továrny včetně administrativní budovy v industriálním stylu. Mimo Šatov pak stojí za návštěvu i kostel sv. Wolfganga v Hnanicích, v jehož prostranství lze najít nezvyklou dvanáctidílnou dlažbu taktéž ze šatovské továrny. Všechny památky lze zhlédnout z povzdálí a není třeba vstupovat na pozemky mimo značenou trasu. Ve vybraných časech je možné navštívit i interiér sakrálních staveb, který jistě stojí za podívání. Tak neváhejte a vydejte se po stopách šatovské továrny na keramiku, pod nohama vám při tom nezřídka zazní chodníková a silniční dlažba vyrobená z kdysi proslulé šatovské zvonivky.

16

Kostel sv. Wolfganga v Hnanicích. V okolí kostela se nachází načervenalé dvanáctidílné dlaždice z šatovské továrny. Uvnitř kostela lze zhlédnout zbytky dřívě položené mozaikové dlažby

17

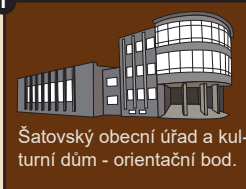
I na šatovském hřbitově zanechala továrna své stopy. Kromě typické chodníkové dlažby se zde jako obroubení starých hrobů nachází glazované keramické obroubnyky tmavě hnědé barvy.

18

Kostel sv. Martina a jeho přilehlá kaple nabízí pohled na několik druhů mozaikové dlažby. Prostranství okolo kostela je vydlážděno různými typy chodníkové dlažby taktéž z místní továrny.

1

Šatovský obecní úřad a kulturní dům - orientační bod.

2

Dva bytové domy ve svahu u hlavní silnice. Oba byly postaveny pro nově přichozí zaměstnance továrny okolo roku 1898. Nižší položený dům je mladší než dům položený výše.

3

Dochovaná kameninová zahradní váza. Díky nadčasovému vzhledu dodnes slouží původnímu účelu. Její výrobu lze odhadovat okolo roku 1900 a jejím autorem by měl být zaměstnanec kameninové dílny Mulač.

4

Bytové domy postavené pro pracovníky továrny v roce 1973.

5

Továřenská vilka, která do poloviny 20. století sloužila jako zázemí pro ředitele továrny a jeho rodinu.

6

Továřenské bytové a rodinné domy, které sloužily pro ubytování zaměstnanců. K bytovým domům přiléhají i rozlehlé hospodářské budovy, které zdobí keramická plastika koňské hlavy, dřívě označující stáje.

7

Bohatě zdobená kameninová váza v secesním stylu. Byla vytvořena v roce 1900 k příležitosti Světové výstavy v Paříži. Dříve stávala v bývalé rohové továřenské zahradě. Dnes se zde váza již nachází. Ze zahrady zmizela po roce 1992.

8

Dodnes odkryté těžební ložisko továrny

9

Administrativní budova továrny v původním industriálním stylu. Postavena roku 1876. Uvnitř budovy se nachází dláždění ze vzorků mozaikové dlažby. Před budovou si lze všimnout taktéž dláždění ze vzorků dlažby, která byla nazývána, jako jemná dlažba.

HNANICE

ŠATOV

13 14

Části rozlehlých polí v okolí továrny byly kdysi odkryty jako těžební ložiska jílu. Odtěžená vrstva byla vždy zakryta ornou půdou, aby na polích mohla dále probíhat zemědělská činnost. Oblast Šatova je i přes dřívější těžbu stále bohatá na keramické jílu.

15

Areál vojenského opevnění - orientační bod.

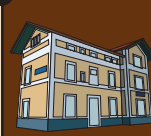
12

Objekt býval nazýván také jako kantýna. Byl navržen v roce 1898 a realizován o rok později. Přečasně budova sloužila i jako vojenské zázemí. Fasáda budovy již není původní.

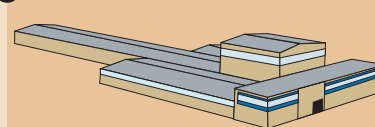
Naproti staniční budově se nachází budova dřívější továřenské restaurace (později jídelny).

11

Staniční budova - orientační bod. Zajímavostí je, že při stavbě železnice v těchto místech byla objevena šatovská keramická hlína.

10

Kdysi moderní výrobní monoblok, který v roce 1973 nahradil původní výrobní haly v industriálním stylu.